

Verdsette

– frivillighetens verdi og egenart

Frivillighet er en gave. Noen gir av sin tid og krefter og gjør en innsats for andre. Det utføres en verdifull frivillig innsats i menighetene. Frivillighet som verdsettes, vil kunne utvikle seg. Verdsette vil si å anerkjenne verdien frivilligheten representerer og vise gjennom ord og handling at den settes pris på og hvilken betydning den har – for enkeltmennesket, for kirken og for samfunnet.

Hva er frivillighet?

En mye brukt definisjon er denne: «Frivillig er en person som fritt velger å gjøre en ulønnet innsats som kommer andre enn vedkommende selv og egen familie til gode.» Her er det altså tre momenter som inngår. For det første er frivillige nettopp frie og villige. De velger selv om de vil gjøre en innsats, men har også anledning til å la være. For det andre vil mange tenke at frivillighet foregår i fritiden og dermed er annerledes enn en lønnet jobb som vi kjenner fra arbeidssfæren. Det gjør at frivillighet er mindre regulert enn ordinært arbeid. For det tredje innebærer frivillighet å gjøre noe godt for personer utenfor egen husholdning. Å være frivillig er altså å leve ut et engasjement som rekker lengre enn til våre nærmeste.

Betydning for samfunnet

Frivillighetens verdi kan begrunnes i et samfunns- perspektiv siden den bidrar til økt tillit, integrering og bedre lokalsamfunn. Frivillighet er innvevd i den norske tradisjonen. Faktisk ligger Norge på verdensstoppen når det gjelder omfanget av organisert frivillighet – det vil si frivillig innsats som finner sted innenfor en organisasjon. Nærmere bestemt bidrar omtrent 60 prosent av befolkningen som frivillige minst en gang i året. På landsbasis genereres omtrent 150 000 årsverk om vi teller timetallet. Innsatsen representerer en pengeverdi på om lag 78 milliarder. Frivillighet representerer en verdi i seg selv og bidrar til det gode liv, velferd, integrering og livskvalitet. Frivillighet har politisk interesse fordi den innebærer involverte og aktive borgere, økt deltakelse og demokrati i praksis. Frivillighet omtales derfor som et lim i lokalsamfunnet.

Betydning for organisasjonen

For organisasjoner, menigheter inkludert, bidrar frivillige, i tillegg til nødvendig oppgaveløsning, til å identifisere nye behov og til å finne kreative løsninger. Involvering av frivillige kan være tidkrevende, men som i annet samarbeid er gevinsten gjerne et bedre resultat. Lag og foreninger er avhengige av frivillige for å gjennomføre sine aktiviteter. Frivillige gjør en nyttig innsats, men er ikke først og fremst gratis arbeidskraft. Frivillighet har en verdi i seg selv. Frivillige er mange steder en integrert og naturlig del av organisasjonen. Det gjelder ikke minst i kirken. En kirkeansatt sa i undersøkelsen: «De frivillige er jo menigheten, vi er som gjestearbeidere å regne.» Det finnes også mye fristilt frivillighet som ikke skjer i rammen av organisasjoner, men som beror på individers og gruppers eget initiativ og gjennomføringsevne.

Betydning for enkeltmennesket

Videre er frivillighet verdifull for enkeltmennesket. Det handler om mening og motivasjon. Å yte en innsats for andre kan øke livskvaliteten, gi mening og motivasjon. «Dette gir meg enda en god grunn til å stå opp om morgenen» fortalte en frivillig om eldretreffet. Frivillige får brukt sine ressurser, får fulgt sine interesser og levd ut sitt engasjement. Frivillighet bidrar til nye bekjentskaper og vennskap. Frivillighetens verdi på individnivå gjelder også dem frivilligheten kommer til gode. Til forskjell fra frivillige utfører deltakere ikke en konkret oppgave. Ofte vil det være glidende overgang i det man kan ha en praktisk oppgave i noen aktiviteter og være deltaker i andre tiltak - rollene veksler.

Særtrekk ved kirkelig frivillighet

Hva er særegent ved kirkelig frivillighet? Det er påpekt at mange som engasjerer seg i kirken, gjør det av verdibegrunnelser. Her er kristen tro og tilknytning til kirken sentralt. Det er lang tradisjon i kirken for at man engasjerer seg i og for fellesskapet. Grad av engasjement varierer i folkekirken, og frivillighet åpner opp for ulike typer involvering. Frivillighet er i økende grad satt på dagsordenen de siste årene, generelt i samfunnet og i kirken spesielt. Kirkerådet tematiserte frivillighet i sak 7/20:

Kirken er Kristi kropp. Vi som sammen bærer kirkens oppdrag, er lemmer på det samme legemet og grener på det samme treet. I fellesskapet vil vi at alle skal ha mulighet til å delta og bidra. Frivillighet gir mulighet til å gjøre godt og til å gi uttrykk for engasjement. Å være frivillig kan gi tilhørighet, mening, erfaring, mestring og fellesskap. Frivilligheten kan ha stor verdi både for enkeltmennesket, kirken og samfunnet. Vår kirkes kultur, ledelse, kommunikasjon og organisering skal derfor gi frivillighet gode kår.

Teologiske begrunnelser for frivillighet

For kirken har frivillighet en stor egenverdi utover statistikk og praktisk oppgaveløsning. I kirken er heller ikke frivillighet noe nytt. Frivillighet omtales som «kirkens gull» og «menighetens bærebjelke». Alle har som «lemmer på legemet» fått en oppgave i fellesskapet (1 Kor. 12). I kirkeordningen er formålet «å legge forholdene til rette for et aktivt engasjement og en stadig fornyelse i den evangelisk-lutherske folkekirke i Norge.» Frivillighet styrker folkekirken som tjenende og åpen. Både plan for trosopplæring, gudstjenestereformen, plan for diakoni og plan for kirkemusikk forutsetter frivillig arbeid.

Frivillighet er altså også teologisk begrunnet. Det vi i vår tid kaller frivillighet kommer til uttrykk både i de bibelske fortellingene og i den kristne tradisjonen. For eksempel er den barmhjertige samaritan (Luk 10, 25-37) en forbipasserende som stopper opp og gjør en innsats. Jesus spør etter å ha fortalt denne eksempefortellingen: «Hvem av disse viste seg som en neste?» Frivillighet kan altså dreie seg om nestekjærlighet eller uegennytte; altruisme. Kirkelig frivillighet kan også ha en diakonal dimensjon. Frans av Assisi skal ha sagt: «Forkynn evangeliet, om nødvendig med ord.» Diakoni er kirkens kroppsspråk og knytter i likhet

med frivillighet sammen engasjement og handling i tjeneste for vår neste. Det utelukker vel å merke ikke ord. Ofte vil det være et lederansvar nettopp å sette ord på det som skjer og gi meningsfulle fortolkninger.

Reflektere omkring frivillighetens betydning i kirken

I Den norske kirke er det om lag 70 000 frivillige. (Før pandemien var det omkring 100.000). Det tilsvarer omkring 2 prosent av medlemstallet. Det er et stort potensial for at flere kan engasjere seg. Forskningsprosjektet viste at frivillighet vurderes svært høyt i menighetene. Noen beskrev den som «alfa og omega», andre fortalte at den «betyr alt» mens noen fremhevet frivillighet som et «kjennetegn på levende menighet» og mente at «alternativet ville være stabsdrevet menighet». Forskningsprosjektet viste samtidig at menighetene først og fremst ser på frivillighet som praktisk og oppgaverettet. Frivillighet er noe man gjør fremfor å snakke så mye om. Her ligger det en mulighet for å reflektere mer omkring frivillighetens betydning i kirken. Det synes også som om frivillighet blir lite tematisert i forkynnelsen. Informantene forteller at det heller ikke der relateres til nådegaver, bruk av talenter, kall eller tjeneste. Hva kan grunnene til dette være? Menighetene utfordres til å drøfte hvordan frivillighet kan synliggjøres mer og gjenoppdage frivillighetens teologi og naturlige plass i kirken.

Det er også en kjensgjerning i menighetene, som andre steder i lokalsamfunnet, at frivillighet reduserer ansattes arbeidsbelastning og muliggjør flere aktiviteter. «Ellers måtte tiltak legges ned», fortalte en menighetsrådsleder. Et kjennetegn ved kirkelig frivillighet er et usedvanlig bredspektret aktivitetstilbud. Menighetene gir en rekke muligheter til å engasjere seg i ulike tiltak i alt fra praktiske oppgaver som å dele ut menighetsblad, spille instrumenter og til å utøve liturgiske funksjoner. Et annet funn, som modul seks vil beskrive nærmere, er at menigheten på tross av frivillighetens sentrale plass, i liten grad har en felles strategisk tenkning for frivillighetsarbeidet.

Refleksjonsspørsmål

Hvilken betydning har frivillighet i menigheten og hvordan ville menigheten vært uten frivillighet?

Ta utgangspunkt i beskrivelsen av særtrekk ved kirkelig frivillighet. Hvordan vil vi beskrive frivilligheten i vår menighet?

Hva konkret ligger i å verdsette frivillighet i menigheten?

Hva tenker vi er særlig viktig når det gjelder teologi og frivillighet? Hvordan kan det komme til uttrykk i forkynnelse og annen kommunikasjon?

Ta utgangspunkt i en aktivitet der frivillige deltar og drøft den i lys av spørsmålene:

- Hva gjør vi og hvorfor er det viktig?
- Hva er kjennetegn på å lykkes?